

Opettajalle

1**2****3****4****5****6****7****8****9****10**

KOPPI! on Päivänselvää – Yhteiskuntaopin lisämateriaali, joka koostuu 18 tehtäväkortista. Ne on suunniteltu tukemaan Yhteiskuntaoppi-kirjan sisältöjen käsittelyä käytännönläheisellä tavalla. KOPPI!-tehtävät rohkaisevat harjoittelemaan ja miettimään etukäteen yhteiskunnalliseen toimintaan liittyviä tilanteita, joita oppilas voi kohdata arkielämässä. Tehtävien selkokielisyys auttaa esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevia oppilaita.

Mitä tarvitaan

- kyniä ja paperia, tarralappuja
- videokamera, tablettilaitte tai älypuhelin
- tietokone ja netti ammatteihin sekä työpaikkoihin liittyvien äänien soittamiseksi (esimerkiksi Papunetin äänipankki papunet.net/materiaalia/äänipankki, www.freesound.org → hakusanapilvi "yle"; "yleisradio")
- ammatteihin liittyviä esineitä (esimerkiksi vasara, mitta, pinsetit, pipetti, turvakengät, suojalasit, kuulosuojaimet, suojahanskat, hiussuoja, puutarhasakset, katuharja, siivousvälineitä, kokin hattu, kauha, vispilä).

Vinkkejä

- Tulosta ja kopioi tehtäväkortteja riittävä määrä ja laminoi kortit, niin voit käyttää niitä uudestaan. Anna tehtävää varten kortti joko yksittäiselle oppilaalle, oppilasparille tai ryhmälle. Jokaisen kortin reunassa on väripalkki ja numero. Ne kertovat, mihin kirjan lukuun tai lukuihin kortti liittyy.
- Osassa tehtäväkortteja on kuvattu esimerkkitalanteita, joita voidaan harjoitella draaman keinoin. Rohkaistaan oppilaita esiintymään. Samalla on tärkeää luoda hyväksyvää ilmapiiriä, jossa kaikkien yritystä ja esitystä arvostetaan. Jokainen pienikin uskallus huomioidaan positiivisella palautteella. Näin oppilaat rohkaistuvat ja tottuvat vähitellen ilmaisemaan itseään. Esiintymistä voi toteuttaa vaihtoehtoisesti myös pieninä videoina, käsinukein tai askartelemalla pahvisia roolihahmoja. Mikäli luokassa on käytössä tablettilaitteita, voitte myös niiden sovelluksilla (esimerkiksi *Appstore* → *Tellagami*) luoda oppilaiden kanssa digitaalisia roolihahmoja tehtävien dramatisointiin.
- Kokoa oppilaiden käyttöön tehtävää 1 (**Kehulappu**) varten ominaisuuspankki. Se voi olla monistelista tai pikkukortteja sanoista, jotka kuvaavat hyviä ominaisuuksia. Oppilaan voi olla helpompi hyödyntää tehtävässä näitä valmiita vaihtoehtoja kuin keksiä itse luokkatoveriaan kuvaavia sanoja.
- Tehtävän 2 (**Hyvä huhu**) voi tehdä myös siten, että oppilas menee luokan nurkkaan, josta hän ei kuule muita. Hän voi laittaa esimerkiksi musiikkikuulokkeet korvilleen. Tehtävässä syntyvät lauseet eli "hyvät huhut" voidaan kirjoittaa myös kosketusnäyttötaululle ja lukea sieltä yhteisesti joko yksitellen tai lopuksi yhdellä kertaa. Jos tehtävä toteutetaan jälkimmäisellä tavalla, hyvät huhut voi piilottaa taululla ja näyttää vasta sitten, kun kaikki ovat valmiita.
- Hyödyntäkää edellä mainittuja mahdollisuuksia esimerkiksi tehtävässä 4 (**Hyvän mielen video**). Opettaja voi myös auttaa tämän tehtävän alkuun palauttamalla oppilaille mieleen positiivisia esimerkkejä, miten luokassa on edistetty hyvää mieltä. Hyvää mieltä tuovia esimerkkitalanteita voidaan myös toteuttaa näyttellen, jos oppilaiden on vaikea esittää tai keksiä vastaavia hetkiä omasta elämästään. Opettajan on hyvä miettiä oppilaille sopivia tilanteita valmiiksi etukäteen.
- Tehtävää 5 (**Millaista on ystävyys?**) varten opettaja voi laatia valmiin haastattelulomakkeen, johon oppilaat kirjoittavat kysymyksensä.

- Varataan tehtävää 6 (**Tarkkaillaan tasa-arvoa**) varten erilaisia paikkoja ja tilanteita esittäviä valokuvia. Keskustellaan oppilaiden kanssa, miten tasa-arvo toteutuu valokuvissa eri ihmisryhmien kannalta. Miten paikoissa on huomioitu esimerkiksi liikuntavammaiset, heikosti suomea puhuvat tai henkilöt, joiden on vaikea ymmärtää monimutkaisia ohjeita?
- Tehtävässä 7 (**Tasa-arvon metsästäjät**) oppilaita ottavat valokuvia erilaisista tilanteista ja paikoista. Pohjustakaa ja konkretisoikaa tehtävää ensin luokassa kuvaamalla, miten esimerkiksi esteettömyys toteutuu (portaikkojen kulkuliuskat, kuvalliset opaskyltit, pistekirjoitetut kulkuohjeet jne.).
Oppilaille on hyvä kertoa, että vaikka julkisella paikalla valokuvaaminen on yleensä sallittua, on kuvaamiseen kohteliasta kysyä lupa, jos joku henkilö näkyy kuvassa selvästi. Yksityisissä sisätiloissa kuvaamiseen tarvitaan lupa. Oppilaita voi myös ohjeistaa kertomaan, mihin tarkoitukseen kuvia otetaan.
Opettaja arvioi ryhmänsä mukaan, suoritetaanko tehtäväkortti kouluaikana vai kotitehtävänä. Tehkää tehtävä tarvittaessa pienissä ryhmissä opettajan tai avustajan ohjauksessa.
Tasa-arvon teemaa voi käsitellä oppilaiden kanssa myös helpommalla tehtävällä 6a. Etsi sitä varten etukäteen valokuvia näytettäväksi samoista tilanteista kuin tehtävässä 6b.
- Opettaja voi pohjustaa tehtävää 10 (**Koulun pihalla**) keskustelulla ilkeistä, töherryksistä sekä luvallista ja luvattomista seinämaalauksista. Taustatietoa esimerkiksi Helsingin Sanomien uutisessa <http://www.hs.fi/kaupunki/a1431666653384>
- Tehtävässä 14 (**Arvaatko ammatin?**) oppilaat esittävät pantomiimina toisilleen eri ammatteja. Toiset yrittävät arvata. Opettaja voi helpottaa harjoitusta antamalla oppilaalle lapun, jossa lukee ammatti.
Opettaja voi herättää ammatteihin liittyvien tehtävien 14–15 yhteydessä keskustelua, tarvitseeko ammatteja jaotella vain sukupuolen mukaan. Perinteisiä miesten ammatteja ovat olleet rakennustyöt, korjausala sekä kuljetus. Naistyöntekijät ovat selkeä enemmistö palvelu-, myynti- ja hoitoaloilla. Opettaja voi kertoa tarkemmin, mitä tällaisten alojen ammatit ovat. Nykyisin on kuitenkin ammatteja, joissa perinteiset roolit ovat vaihtuneet: naisia työskentelee esimerkiksi metsureina ja poliiseina, miehiä taas vaikkapa päiväkodeissa tai kättilöinä.
- Oppilaat voivat tuoda tehtäviin 14–15 liittyen kotoaan helposti kuljeteltavia ja turvallisia esineitä, joita heidän vanhempansa käyttävät työssään. Esineitä voi vaihtoehtoisesti esitellä myös valokuvina.
Ammateista ja työpaikoista voi tehdä myös ääninäytettä kännykän tai tabletin tallennustoiminnolla.
- Tehtävässä 18 (**Liian raju leikki**) opettaja voi perustella vahingonkorvausvastuuta Yhteiskuntaoppi-kirjan luvun 5 tekstin avulla sekä koulun omilla linjauksilla vastaavissa tilanteissa.

1. Perheen elämää
2. Koululaisen arkea
3. Harrastusten parissa ja vapaa-ajalla
4. Sinunkin mielipiteesi on tärkeä
5. Tiedätkö oikeutesi ja velvollisuutesi?
6. Mitä on demokratia?
7. Rahan käyttö vaatii taitoa
8. Osta järkevästi
9. Ammatit ja työnteko
10. Turvallista elämää

Tehtäväkortti 1

2

3

Tarvitsette

- kyniä
- värikkäitä tarralappuja
- valokuva tai piirroskuva luokan jokaisesta oppilaasta
- myönteistä ajattelua.

Kehulappu

Mieti yksi hyvä sana tai asia, jolla kehut luokkakaveriasi. Voit kehua esimerkiksi sanoilla hauska, luotettava tai auttaa muita.

Kirjoita kehu tarralappuun. Kiinnitä lappu seinälle kaverisi kuvan alle.

Voitte sopia myös, että kiinnität lapun kaverisi selkään, pulpetin kanteen tai tuolin selkänojaan.

Kehu samalla tavalla jokaista luokkatoveriasi.

Tehtäväkortti 2

2

3

Tarvitsette

- kyniä, paperia tai tablettilaitteen
- yhteistyötä
- myönteistä ajattelua.

Hyvä huhu

Jokainen oppilas menee vuorollaan hetkeksi luokasta pois. Muut miettivät sillä välin hyvän huhun oppilaasta ja kirjoittavat sen lauseeksi. Hyvä huhu voi olla esimerkiksi tällainen: *"Roosa puolustaa pienempiä oppilaita."*

Oppilas palaa luokkaan, ja kaikki menevät piiriin istumaan. Opettaja lukee ääneen hyvän huhun, jonka muut oppilaat ovat kirjoittaneet.

Huhu tarkoittaa tietoa, jonka alkuperää ei tiedetä. Huhua kerrotaan henkilöltä toiselle.

Tehtäväkortti 3

2

3

Tarvitsette

- kyniä
- paperilappuja
- salaperäisyyttä
- kekseliäisyyttä.

Arvaa kuka?

Kerro harrastuksestasi tai taidostasi, jota muut eivät tunne hyvin. Kirjoita lapulle vähintään kolme vihjettä. Muut yrittävät arvata, kenen harrastuksesta on kyse.

Jos harrastuksesi olisi esimerkiksi frisbeegolf, vihjeet voisivat olla tällaisia:

- *Olen harrastanut sitä kaksi vuotta.*
- *Siinä ollaan ulkona.*
- *Siinä pitää heittää tarkasti.*
- *Harrastan frisbeegolfia.*

Kun kaikki oppilaat ovat kirjoittaneet omat vihjeensä, laput sekoitetaan ja jaetaan uudelleen.

Sopikaa, kuka on lukija. Lukija lukee vihjeet lapusta yksi kerrallaan. Muut yrittävät arvata henkilön.

Pyytäkää tarvittaessa apua opettajalta tai avustajalta.

Tehtäväkortti 4

1

2

3

Tarvitsette

- videokameran tai tabletilaitteen
- taitoa muistaa hyviä tekoja.

Hyvän mielen video

Kuvaa video luokkakaverisi kanssa. Opettaja tai avustaja auttaa tarvittaessa.

Kerro videolla tilanteesta, jossa olit hyvä kaveri tai jossa teit hyvän teon. Missä olit ja mitä teit? Millainen olo sinulle tuli? Millainen olo toisille tuli?

Katsokaa yhdessä kaikkien videot.

Tehtäväkortti 5

1

2

3

9

Tarvitsette

- videokameran
- kyniä
- paperia.

Millaista on ystävyys?

Kuvaa video luokkakaverisi kanssa. Haastattele ystävyystä esimerkiksi

- vanhempiasi
- koulun aikuisia
- harrastuksesi ohjaajaa
- vanhainkodin tai palvelutalon asukkaita koulusi lähellä.

Mieti parisi kanssa tai ryhmässä etukäteen kolme kysymystä.

Kirjoittakaa ne lapulle.

Kysymykset voivat olla esimerkiksi tällaisia:

- *Mitä sinulle tulee mieleen sanasta ystävyys?*
- *Mitä ystävyys tarkoittaa täällä, missä asut?*
- *Mitä tapahtuu, jos ihmiset eivät ole ystävällisiä toisilleen?*

Sopikaa videohaastattelu etukäteen.

Pyydä myös lupa kuvaamiseen.

Opettaja tai avustaja auttaa tarvittaessa.

Menkää haastattelupaikkaan sovittuna aikana.

Käyttäytykää kohteliaasti – se helpottaa videon tekoa.

Katsokaa valmiit videot luokassa.

Tehtäväkortti 6

5

Tarkkaillaan tasa-arvoa

Tutkikaa yhdessä kuvia, joita opettaja näyttää.

Mieti, toteutuuko kuvissa tasa-arvo seuraavien ihmisryhmien kannalta:

- lapset
- sekä tytöt että pojat
- iäkkäät ihmiset
- pyörätuolilla liikkuvat henkilöt
- henkilöt, jotka eivät osaa hyvin suomen kieltä.

Perustele vastauksesi.

Tehtäväkortti 7

5

Tarvitsette

- digikameran tai kamerapuhelimen
- tarkkoja silmiä.

Tasa-arvon metsästäjät

Mene ulos ja valokuvaa parisi kanssa. Tee tutkimus, miten tasa-arvo toteutuu sinun lähiympäristösi tavallisissa tilanteissa.

Tutki tasa-arvoa jonkin ryhmän kannalta, esimerkiksi:

- pienet lapset
- iäkkäät ihmiset
- pyörätuolilla liikkuvat henkilöt
- henkilöt, jotka eivät osaa hyvin suomen kieltä.

Voit myös keksiä ryhmän, jonka kannalta tutkit tasa-arvoa.

Ota valokuva seuraavista aiheista:

- Miten ryhmän kannalta onnistuu kulkeminen kaduilla, portaikoissa tai yleisissä kulkuvälineissä?
- Miten ryhmän kannalta onnistuu erilaisten laitteiden käyttö (kaupassa, palvelupisteissä, automaateilla)?

Onko ryhmän ihmisiä ajateltu näissä paikoissa ja tilanteissa?

Kerro kuvien avulla, toteutuuko tasa-arvo vai ei.

Ladatkaa valokuvat luokassa tietokoneelle.

Jos tasa-arvo ei mielestäsi toteudu, miten korjaisit asian? Piirrä tai kerro.

Tehtäväkortti 8

1

7

8

Tarvitsette

- leikkirahoja
- karkkipussin, banaaneja, leipää (tai samoja leikkiesineitä)
- kohteliaisuutta
- kekseliäisyyttä
- rehellisyyttä.

Kaupan kassalla

Kuvittele, että menet ruokakauppaan. Sinulla on mukana viiden euron seteli. Aiot ostaa karkkipussin, banaaneja ja paahtoleipää.

Huomaat kassajonossa, että rahasi eivät riitä ostoksiin. Mitä teet?

Keksi kaverisi kanssa ratkaisu ongelmaan. Tehkää tilanteesta pieni näytelmä ja esittäkää se luokassa.

Tehtäväkortti 9

2

7

Tarvitsette

- leikkirahoja
- joustavuutta
- rehellisyyttä
- rohkeutta.

Kolmen euron laina

Kuvittele, että lainasit kolme euroa luokkakaveriltasi viikko sitten. Lupasit maksaa rahan takaisin heti seuraavana päivänä, mutta unohdit sen.

Mitä teet?
Valitkaa ratkaisu
ja näytelkää se.

Ratkaisu a:

Kaverisi on suuttunut unohduksestasi. Hän vaatii sinua maksamaan takaisin neljä euroa.

Ratkaisu b:

Menet käymään kaverisi kotona ja maksat velan.

Ratkaisu c:

Olet hiljaa asiasta. Toivot, että kaverisi on unohtanut, että lainasit häneltä rahaa.

Tehtäväkortti 10

2

5

10

Tarvitsette

- kyniä, paperia, videokameran tai tablettilaitteen
- rohkeutta
- yhteistyökykyä.

Koulun pihalla

Kuvittele, että huomaat, kun tuntemattomat nuoret maalaavat töherryksiä koulun seinään.

Mitä teet?
Puututko tilanteeseen?
Vai oletko kuin et huomaisi koko tapahtumaa?

Tee tilanteesta video, pieni näytelmä tai piirrä sarjakuva kaverisi kanssa.
Keksikää hyvä ratkaisu!

Tehtäväkortti 11

2

5

10

Tarvitsette

- kyniä, paperia, videokameran tai tablettilaitteen
- rohkeutta
- yhteistyökykyä.

Kioskilla

Kuvittele, että seisot koulun jälkeen kioskin pihalla kaverisi kanssa. Kaverisi ehdottaa, että menisitte yhdessä näpistämään salmiakkitikkarit.

Mitä teet?

Tee tilanteesta video, pieni näytelmä tai piirrä sarjakuva kaverisi kanssa. Keksikää hyvä ratkaisu!

Tehtäväkortti 12

5

10

Tarvitsette

- kekseliäisyyttä
- kyniä
- tiedon hätänumerosta.

Pyörätiellä

Kuvittele, että näet pyörätiellä vanhuksen, joka kaatuu polkupyörällään.

Mitä teet?

Menetkö kysymään, tarvitseeko hän apua? Vai pyöräiletkö nopeasti ohi?

Tee tilanteesta pieni näytelmä kaverisi kanssa. Keksikää hyvä ratkaisu!

Tehtäväkortti 13

5

10

Tarvitsette

- kyniä ja paperia
- kekseliäisyyttä
- tiedon hätänumerosta.

Savun hajua

Kuvittele, että olet tulossa koulusta kotiin. Näet, että naapurinne avoimesta ikkunasta tulee ulos paljon savua.

Mitä teet?
Soitatko naapurin ovikelloa?
Vai menetkö suoraan omaan kotiisi?
Keksikää hyvä ratkaisu!

Piirrä kolmen ruudun sarjakuva,
miten toimisit.
Kerro sama myös muille.

Tehtäväkortti 14

4

9

Tarvitsette

- tietokonetta, nettiä ja kaiuttimet
- kekseliäisyyttä
- toisten arvostamista ja kuuntelua.

Arvaatko ammatin?

Pantomiimi tarkoittaa näyttelemistä ilman puhetta.

Mieti ammatti, jonka tiedät.

Esitä pantomiimina, mitä ammatissa tehdään. Muut saavat arvata, mistä ammatista on kyse.

Tehtäväkortti 15

4

9

Tarvitsette

- tietokonetta, nettiä ja kaiuttimet
- kekseliäisyyttä
- toisten arvostamista ja kuuntelua.

Ammattien ääniä

Kuunnelkaa ääniä, joita opettaja soittaa tietokoneelta. Yrittäkää arvata, mihin työpaikkaan tai ammattiin ääni liittyy.

Ammattien esineitä

Luokkaasi on tuotu eri ammatteihin liittyviä esineitä. Tunnista tai yritä arvata, missä ammatissa esinettä käytetään.

Tehtäväkortti 16

2

4

Tarvitsette

- kyniä ja paperia
- hyviä ideoita.

Vaikuttaa vai valittaa?

Tuuren mielestä koulussa on liian usein samoja ruokia.

Mieti, kenelle Tuuren olisi tärkeintä kertoa mielipiteensä. Luokkakavereille, opettajalle, rehtorille, keittäjille vai ehkä oppilaskunnalle?

Keksi tapa, miten Tuure voisi parhaiten vaikuttaa koulun ruokalistaan.

Kerro ehdotuksesi muille ja valmistaudu perustelemaan asia huolella Tuuren puolesta.

Tehtäväkortti 17

2

9

Tarvitsette

- kynää ja paperia
- videokameran
- kiinnostunutta mieltä
- ystävällistä käytöstä.

Keittäjän juttusilla

Haastattele parisi kanssa videolle koulun keittäjää.

Voitte kysyä esimerkiksi seuraavia asioita:

- kuka päättää ruokalistasta
- mitä siinä pitää ottaa huomioon
- mistä ruoka tulee
- kuinka paljon kouluruoka maksaa (esimerkiksi yhden oppilaan ruoka-annos päivässä)
- mitä kaikkea keittäjän työpäivään kuuluu.

Miettikää kysymykset ja haastattelu etukäteen. Kysykää kuvaamisen ensin lupa keittäjältä.

Sopikaa, kuka kuvaa ja kuka tekee kysymykset.

Katsokaa valmis videohaastattelu luokassa. Keskustelkaa yhdessä keittäjän työstä ja kouluruokailusta.

Tehtäväkortti 18

2

5

10

Tarvitsette

- rohkeutta
- ymmärrystä
- harkintaa.

Liian raju leikki

Kuvitelkaa seuraava tilanne:

Tuure pelleilee välitunnilla, että hän on ratsastaja.

Hän käskee Jonin maahan kontalleen ja istuu Jonin selkään.

Jonin reppu jää selässä puristuksiin.

Reppussa olleet silmälasit rikkoutuvat.

Oliko Tuure syyllinen?

Näyttele tilanne kaverisi kanssa, ja keksikää tilanteelle onnellinen loppu.